

עולם לתורה

מפרד"ס התורה ומשדה החסידות

בסיוע קרן יקר למרדכי לעני הרה"ח ר' מרדכי ב"ר מאיר אריה ז"ל רייז וזוג מרת רחל פרומט ע"ה בת הגה"ח ר' אברהם עבי דומעלט זי"ל

בס"ד, ערב שבת קודש פרשת ויצא			
ח' כסלו תשפ"ו - שנה לא גליון א'תצה			
ה'תשפ"ו	מו"ט	ש"ס	ר"ת
17:55	17:36	16:22	אנטווערפן
17:08	16:53	15:41	לונדון
17:06	16:50	15:35	ווינסטקליף
17:08	16:56	15:41	מאנטשעסטער
17:16	16:56	15:50	וויינ
17:45	17:31	16:15	אמסטרדם
17:51	17:30	16:21	עיריך
18:10	17:51	16:40	פאריז
17:37	17:20	16:07	בעלזא



פלאות עדותיך

יעקב לקח י"ב אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק וישם מראשותיו - ואבן זו היתה לאבן השתיה, ועליה עומד היכל ה', ומאבן זו נעשו אבני החושן/ כיצד גנב יעקב בחכמתו את לב לבן

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וגו' (כח, יא). איתא ב'פרקי דרבי אליעזר' (פרק לה): "לקח יעקב שנים עשרה אבנים" מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו, וישם אותם מראשותיו, להודיעו שעתידין לעמוד ממנו שנים עשר שבטים. ונעשו כולן אבן אחת, להודיעו שכולם עתידים להיות גוי אחד בארץ, שנאמר (ד"ה א יז, כא) 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'."

ובהמשך שם איתא עוד: "וישם יעקב ללקוט את האבנים, ומצא אותם כולם אבן אחת, ושם אותה מצבה בתוך המקום וכו'. מה עשה הקב"ה, נטה רגל ימינו [על האבן] וטבעה האבן עד עמקי התהומות, ועשה אותה סניף לארץ כאדם שעושה סניף לכיפה [לחזקה ולטעדה]. לפיכך נקראת 'אבן השתיה', ומשם הוא טבור הארץ, ומשם נמתחה כל הארץ, ועליה היכל ה' עומד, שנאמר (פסוק כב) 'והאבן הזאת אשר שמי מצבה יהיה בית אלקים' וכו'."

וכתב האלשיך הק' (בפר' תצוה) שמאבנים אלו נעשו אבני החושן, וז"ל: "ומולאת בו מלואת אבן ארבעה טורים אבן [שמות כח, יז] ... היא אבן השתיה שממנה הושתת העולם. ופירש ואמר, איזו אבן אמרתי, אותה שמאירבעה טורים הם, שנים עשרה אבנים נעשו אבן אחת, שהיא ביעקב שלקח מאבני המקום שנים עשרה אבנים ונעשו אבן אחת, שנאמר 'ויקח את האבן', ואמר ב'פרקי דרבי אליעזר' שזו היתה אבן השתיה שממנה הושתת העולם."

והשפת אמת כיוון לדרביו מדיליה (ליקוטים, פ"ר תצוה ד"ה והאבנים) וז"ל: "והאבנים שהיה על שמות בני ישראל (שמות כח, כא), ו'תהינה' - כלשון הויה, שניתן בהם חיות, ואין לתמוה על זה, שהיה האילנות במקדש שהיו של זהב - הפריחו (וימא לט), וכן מקל אהרן (במדבר יז, כג), ויתכן לומר שהן הנה הי"ב אבנים ששם יעקב מראשותיו... עיין שם במדרש פרשת ויצא (בר"ר סח, יא), ושורש כל אבנים טובות הם י"ב אלו. והם כי פשטן של דברים משמע שלקח יעקב אבניו ע"ה אבנים פשוטים, אכן ידוע מספרים שטבע אבנים טובים להיות גוונים באבנים מנוצצים, כמו שכתב בספר 'עבודת ישראל' (אבות א, ד). על כל יס לומר כנ"ל שהן המה האבנים של יעקב, וכאשר חכמים הגידו (חולין אא) שנעשו אבן אחת, ונתעורר בהם חיות הגם שהיו דומם, כמו שכתב בספר 'גור אריה' שם (בפסקו ד"ה על ירוח) כן מה שכתבו כאן (שמות שם) 'תהינה' כו'."

ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי בורח הוא (לא, כ). בפירוש 'הכתב והקבלה' כאן הובאו דברי האלשיך הק' לבאר: "כי דרך לב האדם לעורר אותו מה שבלב חביו לעשות לו, והיה מן הטבע של לבן יגיד לו ויודיע לו כי יעקב יברח ממנו, אמנם בחכמת לבו עשה יעקב להתנהג עם לבן באופן שלא יגיד לכו ולו ויודיעו כי יעקב בורח ממנו, כי היה מתראה לפניו כאילו טוב לו עמו ויטב בעיניו לשבת אתו, ולסיבה זו היה לבן מדמה כי לב יעקב אתו תתולל שלושה, ובדרך זה גנב יעקב את לב לבן שלא הרגיש בלבו שום השתנות שיודיעו ויגיד לו במריחתו."

באופן אחר כיצד הצליח יעקב לגנוב לב לבן הארמי, כתב רבינו אברהם מנחם הכהן רפא מפורט (אבי משפחת רפאפורט לדורותיה) בספרו 'מנחה בלילה' (יהודה ש"ח): "שעל כל הבל היה [יעקב] אומר ללבן 'כי בורח הוא' ורוצה לשוב לארצו, ולא הלך לו. ובאלה גנב לבו בעת בריחתו האמיתית, כי חשב לבן היות הדבר כפעם בפעם, כי אף על פי שמגזם לילך - לא ילך. וזהו: 'על בלי', כלומר, על כל סיבה של הבל היה אומר שרוצה לברוח לא ארצו."

1. וכן הוא במדרש (בר"ר סח, יא) וכו' הק' (קמח).
2. ד"רש 'מאבני המקום' הידוע מכבר, שכתוב עליו (לעיל כב, ד) יודא את המקום מרחוק וגו' ויבאו אל המקום וגו' וכן שם את המזבח" (ב'באר הר"ל' אות מג). ועי' שו"ת 'חתם סופר' (א"ח ס"ח).
3. במסכת יומא (גג) מובא שבאן השתיה הושתת בבשרת בריאת העולם, וכאן משמע שהיה בימי יעקב, ובהגהות ד"ל (אות סט) הביא שהקשה כן בזה"ק, וכתב ליישב, דמשמע הפירוש ד"רש משמע 'שטבור הארץ טבור מכבר, ועל ידי הקמת אבן למצבה של יעקב טרק האבן להיות סניף וחזקת לקום העולם'."
4. בספ"ה 'דברי ישראל' הביא כ"יב בשם הרה"ק רבי יחזקאל מקאמיר ד"ע, ע"ש.

מעשה רב

נסיון העוני ונסיון העושר

נוכח פני הצדיק עומד שמעלקא, ותינה בכבי את מצבו הקשה. זה שנים רבות מאז זכה לברכת ה' בעסקיו, עד שנמנה עם נגידי קראקא. סמוך לכבר של הרובע היהודי עמד בית מסחרו שרבים התדפקו על דלתותיו. אך לאחרונה נאחזו עסקיו בסכך, והוא עמד בפני פשיטת רגל, רחמנא לשיכון.

ניסה שמעלקא להציל את העסק, הלך ולוזה כספים מאת נגידי העיר, והללו שהכירוהו כאיש הגון, הואילו להלוות לו סכומים נכבדים. אך למרבה הצער גם ההלוואות לא הצליחו להעמידו על רגליו, והוא טבע בים של חיבות.

בבוקר בחור אחד חלפה השמועה, כי שמעלקא פשט את רגלו. ידידיו המלווים שהפכו לנושים, רצו מבהלים לבית מסחרו ורוקנו אותו מכל סחורה, אך עדיין לא היה בכך לכסות את חובותיו. חיוו של שמעלקא הפכו לסבל נורא. נקישות רועמות וצעקות מאיימות החרידו את ביתו מדי יום, אך הוא לא ברח ולא התייאש מלעמוד באחריותו. הוא שלח שליחים לכל אחד מהנושים, לשכנעם שישכמו להתפשר עמו לפי שעה, ואכן כולם הסכימו לבקשתו, מלבד אחד, שרגא הנגיד.

מגדולי העושרים היה שרגא, אך לכוו היה אסום למדי. כשניסה שמעלקא לדבר על לבו, עלה עשן באפו של שרגא והוא טרק בפניו את הדלת. ולא זו אף זו, אלא שהלך ותבע את שמעלקא בערכאות. משראה כי כלתה אליו הרעה, קם שמעלקא ונסע אל הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדאמסק ז"ע - חתפארת שלמה, שעליו הועיד הרה"ק ח'דברי חיים' מצאנו ז"ע, כי מן השמים הפקידו בידיו את המפתח של פרנסה.

"רבי!" קרא שמעלקא בדמעות. "יכולתי מכבר לעמוד על רגלי, אלמלא אותו עשיר שלופת אותי בגרונו". אל האגה שמעלקא, הרגיעו הצדיק, "בעוד ימים ספורים אבקר בעירך, ואשתל בעור השוית עוברך". ואכן כעבור מספר ימים צהלה קראקא, כי גדול בקרבה קדוש ישראל. כולם יצאו לקבל את פני הצדיק, ובתוכם שמעלקא. וכאשר ראהו הצדיק, שלח את משמשו לקרוא לשרגא. אלא שהעשיר ענה עזות: "אמור לרבך שאין לי שום עסק עמו..."

שרגא נבעת. תיכף שלק מכיסו את שטרי החוב של שמעלקא ומסרם ביד חתפארת שלמה. נצל הצדיק את השטרות וקרע אותם לגזרים, נפרד לשלום מהנגיד ויצא את העיר.

הרה"ג ר' משה רויטמאן שליט"א ע"פ: "נפלאות התפארת שלמה"

בית המדרש דחסידי בעלזא היכל שמעיה - ציריך יצ"ו

מזל טוב וגדיא יאה
מעומקא דליבא מביעים אנו בזה ברכת מזל טוב נלבבה קדם גבאי בית מדרשנו זה רבות בשנים במסירות נפלאה, האי גברא יקירא, נח לשמים ונח לבריות איש חי ורב פעלים לכלל ולפרט הרה"ח ר' ארי' ברוך האכהייזער שליט"א לרגל השמחה השוריה במעונו שמחת נישואי הבן החתן המצויין כמר דוד יעקב נרו יאיר ויזרח עב"ג תחי' בת האי מורה ודאין הרה"ג רבי שלמה דוד קליין שליט"א דומ"ץ ביהמ"ד המרכזי דחסידי בעלזא בלונדון יצ"ו ועתירתנו צרופה שיזכו לבנות בית נאמן בישראל בו תשרה השכינה, עם דורות ישרים ומאושרים, מתוך רוב נחת והרחבה ובאין מחסור כל, אכ"י"ר כעתירת וברכת הגבאים והמתפללים ג"א בין המברכים הרב שלי' דירנפלד, דומ"ץ

לעילוי נשמת הרה"ח ר' יעקב ב"ר יחיאל ע"ה נוימאן נלב"ע ביום ט' כסלו תשס"ח תהא נשמתו צרורה בצרור החיים

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת דבורה ב"ר ישראל ע"ה אשת הרה"ח ר' הערשל סג"ל ז"ל נלב"ע ביום י"ג כסלו תשע"ג תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הוצחה על ידי חתניה החשובים הרה"ח ר' יעקב יצחק מאנדעלאוויטש שליט"א, הרה"ח ר' יעקב ישעי' ווינטערניטץ שליט"א, הרה"ח ר' זושא האנטשעטער שליט"א

אמרות טהורות

מדת הדין תלויה לפי מדת בטחוני של האדם

ויחלם ויחנה סלם מוצב ארצה וגו' (כת, יב). יש לבאר ענין הלום המולם וכל הכתובים המסוכנים בדרך רמז, "כי האדם בעת צרתו יתמורט ויאמר, אין תקוה לי אבד מנוס ממנו, אכן יש לאדם לדעת, כי כל מה דעבד רחמנא לטב עביד (נכרות ט), ורק באדם עצמו הדבר תלוי להיות היסורים והרעות אשר המה שלוחי הדין שלמעלה, באם יעלו עליו או ירדו ממנו, כי יכול האדם להמתין לו כל מר אשר נשלח עליו מן השמים על ידי חזק בטחוני, כי מות ה' לא יבוא רע, וכוס יגונן מחול במימי הישועה. כן הענין ביעקב אבינו ע"ה, אשר היה בצרה גדולה עד **ויושב במקום ההוא**, כאיש נדחם אפס תקוה, והורו לו מן השמים: **ויחנה סלם מוצב ארצה**, רוצה לומר, אף שהאדם מוטל לארץ, עם כל

זה **ויראשו מנוע השמימה** כי **יחנה מלאכי אלקים** שהם שלוחי הדין שנקראים 'אלקים', **עולים ויורדים**, אם יעלו עליו או ירדו ממנו, הכל תלוי **בו**, **יחנה ה' נצב עליו, ויאמר הארץ אשר אתה שוכב עליה**, רצ"ל, אותו המקום אשר יאבד תקוותך וחשבת שאין לך מעמד, הוא הכנה אל הטוב המעולה אשר **לך אתה את הארץ לורעד**, **ויעקב יעקב משנתו**, הקיץ מתרדמתו, ואמר, **אכן יש הויה** – שהוא רחמים, **במקום הזה**, **ויאנכי לא ידעתי**, כי אף הדברים שאדם חושב לרע בתכלית, יכול ליהפך גם הוא לטוב נצחי". **משמרת אלעזר** להנח"ק ר' אהרן אלעזר פאשקו זצ"ל אב"ק נאלמנהא (מונקאטש תרמ"ה)

"טהרת המלבושים יעורר טהרת הגוף וטהרת הגוף יעורר טהרת הנפש"

אם יהיה אלקים עמדי וגו' ונתן לי להם לאכול ובגד ללבוש (כת, כ). איתא **ביכר הקמח** לרבינו בחיי (ערך המדה): "אמרו בירושלמי ברכות, כל ימיו של אותו צדיק יעקב אביהם לא היה מצטער אלא על פנימי וחיצון, שנאמר **ונתן לי להם לאכול ובגד ללבוש**". יש לפרש, ענין **פנימי וחיצון** על פי מה שפירש כ"ק אהי שליט"א (פרן אדמור"ק מהר"א מבעלזא זי"ע) את בקשת יעקב: **"ובגד ללבוש"**, שהוא יתור לשון, לכאורה, שהרי ודאי הוא שהבגד הוא ללבוש.

אמירה נעימה

ויופגע במקום וילן שם כי בא השמש (כת, יא). "הרב החסיד מר זקנינו מהר"א אזולאי זלה"ה בפירושו כת"י פירש לפי פשוטו, בדרך האובדים הנאמנים בהיפך איש מרעהו לסובה, בוכים ומפייסים זה לזה, כמו שמצינו בדוד ויהונתן (שי"ב, טא), וכל כך גדלה בעיני יעקב אבינו ע"ה קדושת ארץ ישראל, כי בהגבירו לתחום ארץ ישראל, כלתה נפשו בהיפךו ממנה, והתחיל לפייס ולהחבב הארץ **לבכות ולהגדיר צערו כי בורה הוא, ולימים עוד דעתה עליוה**, אדהכי וחכי איערב שמשא בכלי דעת והוצרך ללון שם.

וזה שנאמר: **ויופגע במקום וילן שם**, ויופגע' לשון פיוס, 'במקום' דייקא, על שם שהיה נפרד מארץ ישראל מקום הקדש חלק א-ל-ה מועל, והיה הולך אל ארץ לא ממוהרת. וכל כך הרבה פיוס וכביה בדרך אוהב ורוע עד שזה היה סיבה **וילן שם כי בא השמש**, והוא לא ידע.

וכאשר ראה ה' תוקף אהבת יעקב אבינו ע"ה בארץ ישראל לכבודו שהיא חלקו יתברך, נגלה אליו והבטיחו להשיבו אל האדמה הזאת וכו', וזה תורף דברי מר זקנינו הרב זלה"ה, והוא האריך בהתכת הכתובים".

ראש דוד להרחי"א זצ"ל

ויופגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשוניו (כת, יא). איתא בווה"ר (ח"א, קמ"ה): "ויצא יעקב מבאר שבע" – מבארה של שמימה. וזה אמור. ויש לתרץ בהקדם פירש"י על **"ויקח מאבני המקום"** – **שעשה לו גדר של אבנים**, שהיה מתיירא מחיות רעות. ויש להבין, למה דוקא בבית א-ל פחד מחיות רעות ולא במקום אחר.

וי"ל על פי דברי הגמרא (ע"ז ט) דיעקב נולד בשנת ב' אלפים וק"ח לבריאת עולם, וכשכא אל לבן היה בן שבעים ושבע שנה – כדאיתא במסכת מגילה (יז), הרי ב' אלפים קפ"ה לבריאת עולם, ואנן דקיימא לן כרבנן (גדרים טא) דשנת הויול אינו עולה לכאן ולכאן, עולה על פי חשבון מ"ז ויכולת ולי"ה שנים, ושנת ל"ה לויול היא שמימה. וזה ידוע דבאותה שעה שבידך יצחק ליעקב ושלח אותו לאחר היה פסח, כפירוש רש"י על הפסוק (כו, ט): **"שני נדיי עוים"**, למדו שנים, אחד לפסח ואחד לחגיגה, ואיתא

וביאר הכוונה על פי מה דאיתא בשל"ח חק' (שער האותיות אות ט – טהרה): **"המלבושים לבוש הגוף, והגוף לבוש הנפש, ובטהרת המלבושים יעורר טהרת הגוף, וטהרת הגוף יעורר טהרת הנפש"**, והיינו שכאשר הלבוש הוא כראוי על פי תורה ומנהגי ישראל, הרי הוא תועלת לגוף ולנשמה. וזהו שהתפלל יעקב אבינו: **"ובגד ללבוש"**, פירוש, שהבגד שיתן לי השי"ת, לא יהיה לצורך הגוף בלבד, אלא גם לעשות על ידו לבוש להנשמה.

וזה יש לפרש את מאמרו: **"כל ימיו של אותו צדיק יעקב אביהם לא היה מצטער אלא על פנימי וחיצון"**, שנאמר **ונתן לי להם לאכול ובגד ללבוש**, והיינו שיעקב אבינו הצטער על כך שטהרת המלבושים תעורר את טהרת הגוף, וטהרת הגוף תעורר טהרת הנפש, שהוא פנימי וחיצון, ושהיה יהיו בשלמות, וכמו שהתפלל **ונתן לי להם לאכול ובגד ללבוש**, כאמור.

פרשת מרדכי

קדושת ארץ ישראל מסייעת לעבודת הבורא

ויידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך וגו' (כת, כ). "פירוש, כי בצאתו מארץ ישראל לחוץ לארץ נתירא שמה אלהיה יפגום במדותיו, כי בהיותו בארץ ישראל היה איש תם במדותיו, כי ארץ ישראל קדושה הוא, והמקום מסייעו לעבודת הבורא, אבל חוץ לארץ שהוא מקום מדור הקליפות אינו כל כך בנקל לעבודת הבורא ב"ה, ועל כן נתירא יעקב בצאתו לחו"ל שלא יפגום ח"ו במדותיו הקדושים. על זה: **ויידר יעקב נדר** – ועשה לעצמו סיניגור וגדרים וקדש עצמו במותר לו, ה' היה בעזרו ותקן את מדותיו..."

הברכה של לבן חיתה במה שפירש ושב למקומו

וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לבן למקומו (לכ, א). "ולא כתוב מה היה הברכה. ונראה לומר, דאיתא בווה"ר חק' (קפ"ה) מיד כיון שנתפרש יעקב מלבן – שריא עליה רוח קדושה, ויפגעו בו מלאכי אלקים. וזה היה הברכה **ששב לבן למקומו והתפרש ממנו**.

וזה מלחמות היצר הרע, אם אדם זוכה, כמו דאיתא בווה"ר חק' (פד), על פסוק **הפדר נא מעלי**, וזהו **וַיִּשָּׁב לבן למקומו**, (ותיכף) ויעקב הלך לדרכו, שהיו כל דרכיו לחשי"ת בלי שום פניה ח"י, וזה מהמחש **שנתפרש מלבן**, וזה מקור הברכה".

תורת חיים, קאמב

בתוספתא דשביעית (פ"ה ה"י) בבית א-ל היו הפירות קיימים באילנות עד אחרון של שביעית, ואיהו אחרון של שביעית, וזהו פסח. ואם כן ההיות באות לשם ואוכלין הפירות.

ובזה יתורץ שפיר דברי הוה"ר ופירש"י הנ"ל: **"ויצא יעקב מבאר שבע"** רצ"ל כפירוש הוה"ר "מבארה – שמימה", דאיתה שנה היתה שמימה ודורש (שבע – שנה שביעית), כחשבון הנ"ל, וממילא לא היו אוספין הפירות לבית ונשארו בשדה, ולכן במקום אחר לא היה יעקב מתיירא מחיות רעות, משום שלא היו פירות קיימים במקום אחר עד פסח, מה שאין כן כשכא לבית א-ל, דשם הפירות קיימים עד הפסח, כדברי התוספתא הנ"ל, וההיות באות לשם ואוכלות, לכן היה מופחד דייקא שם מחיות רעות.

דברי היחנן

ושבתי בשלום אל בית אבי (כת, כא). "שמעתי **מפה קדוש מדבר כ"ק הר"צ מוה' שלום מבעלזא זצלה"ה**, שהקשה על שאמר יעקב **ושבתי בשלום**, הלא אמר רז"ל בשלחי מסכת ברכות (דף י"ז) ואמר רבי אבין הלוי הנפטר מהביר אל יאמר לו **לך בשלום**, אלא **לך לשלום**, שהרי יתרו שאמר לו למשה **לך לשלום**, עלה והצליח, דוד שאמר לו לאכשלים **לך בשלום** הלך ונתלה. ואמר רבי אבין הלוי הנפטר מן המת אל יאמר לו **לך לשלום**, אלא **לך בשלום**, שנאמר **ואתה תבוא אל אבותיך בשלום**, ועיין המעם בחידושי אגדות ולמהרש"א. ועל פי זה היה צריך יעקב להתפלל **ושבתי לשלום**, גם על תיבת **ושבתי** מציין המסורה ב', היינו הכא, ואידך מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כג, ו): **ושבתי בבית ה' לאורך ימים**.

ואמר, שהמסורה מרומת לנו ששניהם ביקשו דבר אחד, דהיינו שיעקב ביקש שישבו בשלום אל אביו שבשמים אחרי ימי הלדו, וכן דוד המלך ע"ה ביקש לישב בבית ה' אחרי ימי הלדו, דהנה כתוב (איוב מו, טו): **"הן בקדושי לא יאמין"**, ואמרו ז"ל (אבות ב, ד): **"אל תאמן בעצמך עד יום מותך"**.

וזה שביקש יעקב אבינו ע"ה דוד המלך ע"ה שלחו בדרך הישר והטוב כל ימי חייהם, וישבו לאבניהם שבשמים בשלום בתורתם ובעבודתם, וישבו בסתר עליון ובצל שדי יתלוננו על עצמם. עד כאן דברי קדשו.

בני יוסף להנח"ק רבי יוסף בנימין רייך מהעליתש זצ"ל (תעני"ש בפרישת יתרו ע"ה"פ (שמות יג, כג) **"וגם כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום"**)

יתרון דעת

מטעמי ישראל (ג)

לקט טעמים נפלאים על מנהגי ישראל וענינים מופלאים מהספר הנדיר **"גאולת ישראל"** (אוסטרהא תקפ"א)

טעם למנהג אכילת מאכלי חלב ביום מתן תורה:

ח. טעם למנהג ישראל הקדושים שנהגו לאכול בחג השבועות מאכלי חלב, ומה שאמרו חז"ל הטעם מחמת "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד, יא) והוא זכר למתן תורה – הנקרא דבש וחלב (עי' כל בו סי' יג), לכאורה זה הטעם אינו מספיק, שאם כן היה ראוי לנהוג לאכול גם כן דבש בחג השבועות.

גם מה שאמרו הטעם, שהוא כדי להראות שאנחנו אוכלין תחילה חלב ואח"כ בשר, ולא היה ראוי שעשו המלאכים אצל אברהם אבינו ע"ה שאכל מתחילה בשר ואח"כ חלב, שעל כן לא ניתנה התורה להמלאכים רק לישראל, ונמצא שהוא זכר למתן תורה (עי' תורת חיים ב"מ פו; וזה כצאן יוסף' הל' שבועות ס"ד; ויצוהו' למהר"ש מאוסטרוולא ז"ע, פ"ר משפטים), אמנם גם טעם זה אינו מספיק, כי בלא זה הטעם גם כן לא היה ניתנה התורה להמלאכים, ומטעם שאמר להם משה רבינו ע"ה (שבת פט): **"כלום אשה יש ביניכם, כלום יצר הרע יש בככם"**, וכו'. ע"כ תוכן דברי בורא, כי הוא באמת זכר למתן תורה בבחינת דא, כי הנה יש פלוגתא בגמרא (שם פו) חד אמר בששי כסיון ניתנה תורה, וחד אמר בשבעה כסיון ניתנה תורה, ולכולי עלמא בשבת ניתנה תורה. והנה קודם מתן תורה היו ישראל מותרין בבשר נחירה, אבל כשינתנה התורה נאסרו בבשר נחירה כי נצטוו על מצות שחיטה.

והנה זאת ידוע (סנהדרין נז) כי שבת וחוקותיה במרה נצטוו להם כבר קודם מתן תורה. נמצא תמיד כאשר בא יום ערב שבת קודש אז הכינו מערב שבת סעודות אכילתם שנצרך להם לאכול בשבת, וכמו שאמר הכתוב (שמות טז, ה) **"ויהי ביום הששי והכינו את אשר יביאו"**, וכאשר צוה להם משה רבינו ע"ה (שם גכ) **"שבת קודש לה' מחר, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלן בשל"**, ופירש"י, שאמר להם, מה שאתם רוצים לאפות תבנו אפו היום הכל לפני ימים, ומה שאתם צריכים לבשל למנו ממנו במים בשל היום.

נמצא כאשר בא יום שבת קודש זה שקיבלו בו בני ישראל את התורה, אז כאשר קיבלו את התורה פתאום נטרפו להם כל המאכלים שהיו מערב שבת, וגם כל הכלים שהיו להם מקודם, כי היה בהם איסור בשר נחירה, כי נצטוו על מצות שחיטה בשעת קבלת התורה ונאסר להם הכל, ולשחוט מחדש לא היה אפשר תיכף כי אסור לשחוט בשבת, ונמצא אלא מה היו אוכלין בשבת זה, על כן בהכרח היו מוכרחין לאכול אז מאכלי חלב, ועל כן אנו נוהגין גם כן לאכול מאכלי חלב בחג השבועות שהוא זמן מתן תורתנו הקדושה והוא זכר למתן תורה כמ"ל, והבן. (וראה **במשנה ברורה** (סי' תצד סי' כ) שמביא כהאי טעמא בזה"ל: **"ואני שמעתי עוד בשם גדול אחד שאמר טעם נכון לזה"**, וכו', וככל הנראה מקור שמועה זו הוא מספר 'גאולת ישראל').

למה נקרא העונש בשם "קנס", וטעם על "קנס מאל":

ט. טעם על מה שנהגין ישראל הקדושים שבשעה שמשדכין זה עם זה קורין בשם **"קנס מאל"** או **"פאר קנסית"**, וכן למה אם אחד עושה איזה דבר אשר לא כדת ישראל קנסין אותו בקנס, וכן על התורה גופא קשה, למה קורא אותו בשם קנס. אמנם שהנה אם האדם עושה איזה דבר שלא כדת התורה אזי מעורר למעלה קטיגוריא על עצמו, ואם מעצין אותו למטה עבור זה, כן בממון וכן בגוף, אזי בזה ממחל לו החטא הזה שעשה, ואז הן קטיגור ובא סיגור מקומו, ועל כן קורא אותו התורה בשם **"קנס"**, לרמוז את זאת, כי **"קנס"** נטריקון: קטיגור ניעשה סיגור, ומטעם זה קנסין אותו, כדי שהקטיגור שגרם לעצמו ישתוק ממנו ויבוא סיגורא מקומו. והנה אם האדם נושא אשה אזי מוחליל לו כל עוונותיו, כידוע (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג; וכן ב"רש"י פרשת וישלח לו, ג), וזהו שקורין אותו בשם קנס' מאל, היינו שעושה אז הכנה על הבחינה הזאת שהקטיגוריא ישתוק ממנו ויבוא סיגורא מקומו, והוא: **"קנס מאל"** משתחיל אז בחינת קטיגור ניעשה סיגור.

שבחי עבדי ה' – כשביש שם ה':

י. טעם על מה שאיתא בספרים שאם מספרים שבחי הצדיקים הוא שוה ממש כאילו היו משהבין להשי"ת, שזהו שנאמר בתהלים (קל"א, ו) **"הללו עבדי ה'"**, והוא שוה כמו **"הללו את שם ה'"** (עי' עירון קדישין פר' תרומה; ופארתא שלמה פר ח"י"ש).

רמז שאיסור נופל בהיתר בטל בסי':

יא. טעם למה כשאיסור נופל בהיתר הוא בטל בסמ"ך (ע"ז טט), כי **"סומך ה' לכל הנופלים"** (תהלים קמ"ה, ד) והבן (עי' ברכות ד).

וישמע חכם ויוסף לקח דעת את כל טעמי מנהגי ישראל הן, כי קוב"ה ואוריתא ישראל כל הוא (וזה"ק פר' אחרי דף עג), וזה נזכה לביתא משיח צדקנו במהרה בימינו, ויתגדל ויתקדש שמיא רבא אמנ.

[תושלע"ב]

יומא דנשמתא

הגה"ק רבי אליעזר פישל מסטריזוב זי"ע - בעל 'מדרש לפירושים'

יומא דהילולא ט"ז כסלו (תקע"ב)

"אחד המיוחד מחכמי זמנינו ה"ה הרבני המופלג חריף ושנון החכם בגולה ובסתר כבוד שם מוה"ר אליעזר פישל בהרב המופלג ה"ה מוה"ר יצחק ז"ל מ"ק סטריזוב" - כה מתארו אחד מגדולי דורו הגה"ק רבי מאיר קריסנאפאלער זי"ע אב"ד בראד, בעל יד המאיר', בהסכמתו לספרו 'מדרש לפירושים'.

ואמנם בבואנו להעלות סדר תולדותיו של **"הרב הגדול הצדיק המקובל"** (כמתואר ב"שם הגדולים החדש" מע"ס, מע' ע' אות טו) רבי אליעזר פישל מסטריזוב זי"ע, שבדורו דור דעה היה נודע בשערים המצויינים בתורת החי"ן, **"כ"גדול בתורה בגולה ובנסתר, איש אלקים קדוש, מנורה הטהורה, אספקלריא המאירה"** (נמלצי אש' ט"ו כסלו), מוצאים אנו כי פרטי תולדות ימי חייו הנאדרים בקודש אופפים בתעלומה, וחבויים ומוסתרים הם מאחורי פרגוד הזמן, ואין לנו אלא להביא מאשר העלה הרב ירמיה צבי עקשטיין שליט"א מלונדון, שעוסק בקדשים בהחדרת ספריו, והדפיס בהקדמה לספר **"עולם אחד"** (מהדור"ח שילב בשנת תשע"ו).

וסם אחד אליעזר:

רבי **אליעזר פישל**¹ נולד בעיירה סטריזוב² הסמוכה לרשיא, בסביבות שנת ת"ק, לאביו 'הרב הגדול המופלג בדורו מוה"ר יצחק ז"ל' (שקן בנו בשטר ספריו). אמו הצדיקת מרת ביילא ע"ה היתה אחותם של הגאונים רבי צבי הירש אב"ד רשיא - בעל גאון צבי, ורבי זאב וואלאב אב"ד לזענסק - בעל 'שקן הרה"ק', וכן נכדו להאגוד הגדול השב"ח מוה"ר יצחק זל"ה אב"ד ר"מ דק"ק פוזנא וק"ק קראקא, שהיה נקרא בפי כל **דער הויכער רבי אב"ד אצקע**³ (משטר ספר קונטרס העברות - עולם דע, ובע"ז גם בשטר 'פשת אליעזר' על הקיריים).

בספריו מביא כמה פעמים דברים שלמד מאביו רבי יצחק זצ"ל, שהיה גדול בגולה ובנסתר, וכפי שרבינו מביא ומתאר בספרו 'עולם אחד' (פרק פה): **"בילדותי שמעתי מפי אדוני אבי זל"ה פירוש הפסוק (וי' כא) 'השיבוני' אלך ונשובה חדש ימיני כקדם, על פי הנדע שאין השפע יורד מלמעלה אם לא קדם אתערותא מתתא, רק קודם הבריא שטאמר (בראשית ב' ה) ואלם אין לעבד את האדמה, וכשעלה ברגונו הפשוט לברוא העולמות, ה' התעוררות כביכול מיניה וביה. וזהו שמבקשים: 'השיבוני ה', שהיה התעוררות מלמעלה תחילה, ואם תאמר שאי אפשר להיות בלתי התעוררות מלמטה תחילה, על זה אמר: 'חדש ימיני כקדם', רצ"ל, כמו קודם הבריא. אלה דברי אדוני אבי זל"ה, ומסיים: 'וראה נא עומק שכלו אם שלא היה לו יד ושם בחכמת הקבלה, נודע לכל שהיה כל עסקו בגמ'ת, ומכל מקום השיג בשכלו דברים הידועים בדברי מן האר"י זל"ה"**.

בהגיע לפרקו בנה את ביתו עב"י הצדיקת מרת לאה ע"ה בת הצדיק רבי מרדכי זצ"ל, אותו מזכיר רבינו בספרו הנו' (פרק נה, דף מב:) "בשעה זו שהיא היתה בחצות יום ו' ערב שב"ק ז"ב נתנו אבן חסיד מן הארץ הוא אדוני **חונתני הצדיק המפורסם שר וגדול בישראל ושמו מרדכי ז"ל** בשנת י"ים דו"ה מרדכי" הצדיק אב"ד (=תקס"א) לפ"ק, בפרק הזה נ"ח נפשיה, ורשמתי לזכרו"

כיון שימש כדורש ומגיד מושרים, תחילה בעיר צעשנינוב, ולאחר מכן בעיר בראד רבתי, שם היה מן האריות שבחברת הקודש הידועה חכמי הקלון.

מתקופה זו מצאנו הסכמה ממנו על ספר 'נחל אשכול' (דובנא תקס"ט) - תחת גולת הכותרת **"הסכמת הרב המאור הגדול המקובל דרשן הגדול בעל המחבר ספר מדרש לפירושים והעולמות"** - וחותם שם: "הכ"ח המדבר לכבוד התורה ולומדי' בהיותו כאורח נטה ללון פה ק"ק בראד, יוד אלוף קשטין לפ"ק, ח"ק אליעזר פישל מסטריזוב" (ומביא גם ד"ת מרבינו בדפיס כד: טו: נח: צב.).

דמשק אליעזר:

כאמור, היה אביו רבינו, רבי יצחק, מחכמי הרו והסוד, אך הליכות חייו לא אפופות סוד וסתרות מעניי בשר ודם, שגילו במים רבים של פרדיס התורה, ועקבותיו לא נודעו (נביט קוצק, ירושלים תש"ט, ח"א עמ' 126).

רבינו קיבל תורה מאביו בגולה ובנסתר, ובעוד אביו שמר על לימודיו אלה בסוד, עמל הבן להרביץ תורת הקבלה ולהפיצה, ואמנם התפרסם ברבות הימים כאחד מגדולי המקובלים שבדור, והיו שידעו לספר שהיה "מראה מופתים במוח הקבלה, על כן חרדו אנשים לשמע שמו, יראו מכל כוח פיו, מלאו כל דרשותיו" (שם, עמ' 127).

ואם כי לא נודע לנו נמנה עם עתה החסידים⁴, מסופר כי בנו הג"ר משה מיכל אב"ד ביאלא, כשנסע לחסותופ צל הר"ק החוזה מלובלין זי"ע, בשנת תקע"א (שנה לאחר טטירת אביו), בעם כניסתו אמר לו הרבי מלובלין: **"אב"ד עמל להוכיח כי בפשט ובתורה יש לו, ואנו עומלים להוכיח כי בכל זה יש פשט"**... (שם, עמ' 128; וחסידים מספרים, ח"א אות קע).

ואמנם יחד עם שקידתו בתורת הנסתר, השתדל להחדיר חכמה זו בתלמידיו המקובלים מבקש דעת, ולשם כך אף חיבר כמה ספרים בתורת הקבלה: א. **"עולם הגלים"** בשם **"מדרש לפירושים"** (נדפס פעמים בואלקווא תק"ט ותק"ס) ובו שבעים דרושים לפי הקדמות הארז"ל על הפסוק בפרשת וישלח (נח, יח) "ויבא יעקב שלם עיר שכם". את הספר חיבר

למשה
הדור ענינו לזכר נפשת הר"ה -
ה' משה ביה"ר יס"ב בערש
ברובנסטין ע"ה ת.ב.צ.ב.ה.

בעיניו איזה דבר, בא נא אלי במכתב כפעם בפעם, וכל אשר תמצא יד די השיב לא אמנע ממך"; ד. **"עולם ביר"** (ואלקווא תק"ס), דרושים וביורים על דרך הקבלה.

ה. **"קונטרס העברות"** - **"עולם ועד"** על עניני הלוח (לכוב תקע"א; ואלקווא תר"ס), ובתוך הקדמות - שחלקה נכתב בהרריו - נכללת חידה בעניני הקבלות. וכדאי לצטט מדבריו בהקדמה: "והברתי החידה הזאת בחודש מרחשון בשנת תקס"ו לפ"ק, בהיותי במדינת אוקריינא בכפר א' סמוך לק"ק שדה חתן להמתיק על השחרות שקניתי שם במדינת ההוא, ולא היה לבן ידי שום ספר ללמוד, ו**חברתי מחברת הלו עפ"י זכרונות**, אך עתה השמטתי משנת תקס"ו עד שנה זו תקע"א לפ"ק, ואשר הביאני להביא הקונטרס הזה לבית הדפוס הוא, מפני שכמה אנשים העתיקו ממכתבי לוח סידורי תפלה שלהם בלתי ידיעתי, ואחד ממחברי זמנינו הביא קצת בדפוס בק"ק דובנא רבתי משמי, ואני ראיתי כי הרבה שגיאות שנו בראוה, על כן ראיתי את עצמי מוכרח ומחויב להביאו לבית הדפוס מנוקח מכל סיג..." (נדפס שוב בס"ס 'שחשבת בעלמא', תחת שם 'פירפראות לחכמה', עמ' ביאור 'ענק וזיטאל' לפתוח החידה, ע"י הר"ר עזריאל גאטספריד מאנהויב ז"ל, פרעמישלא תרנ"ז).

ו. **"פירשת אליעזר"** פירוש על ספר 'קרינים' וז"ל דיקן להמקובל האלקי רבי שמשון מאוסטראפאל זי"ע (ויטאמיר תקס"ה), וכך כותב שם בהקדמתו (אות ט): **"שמעתי דבת רבים הדוברים על צדיק ענק ומוציאים דברים אשר לא כן, על גאון עזיזות עטרת תפארתו לראשיתו הגאון המקובל האלקי מהר"ם [מאוסטראפאל ז"ל, ה"ה, בהמסר עליו שהוא בעצמו יסד וחיבר גם את גוף הספר 'קרינים', והראה את אושר כבוד מלאכתו בפירושו 'ז' ידיו' אשר עשה זו זהב סביב למסגרתו, למען יתגדל שם תפארתו. תיפח רוחם על האומרים כן לחשוד בכשרים"**. בהמשך הוא מוכיח את טענתם, כי בכמה מקומות נדחק רבי שמשון לפרש את דברי הקרינים משום שלא היו בידו ספרים קדושים מגורי הארז"ל שעדיין לא נתגלו בימיו, ומסיים דבריו: "ואמנם תדע באמת, כי גם זה הוא אצל אחד מן הטעמים לא פירושי החדש הזה אשר לתביר ראיתי, כי קנאת ח' בצאות קנאות".

נשתמר נוסח מצבתו בבית החיים בבראד: "יפ"י איש חמודות שושן סודות חקים הריזם הרב דרשן המופלג המקובל המפורסם מ' אליעזר פישל ע"ה צעשנינוב, בעתה"ח ספר עולם אחד ושאר ספרים בחכמת הקבלה, בהמנוח המפורסם מוה"ר יצחק ז"ל, נ' ט"ו כסלו תקע"ב" (הערים ואמהות בישראל, ח"ו, ירושלים תשס"ו, עמ' 61).

בימי השואה נחרב בעוה"ר ביה"ח הישן ולא נשאר זכר למנו. ואלה שמות צאצאיו וצאצאות: בנו הג"ר רבי **משה מיכל אב"ד** ביאלא-פאדאלסק (מתלמידיו הרבי מלובלין, היהודי הק' מפשיסחא, רבי שמוה בנום מפשיסחא, ראש חסידי חשון קטנאק בעיר ביאלא. נפטר ביום י"ט חשון תרס"ו); בנו **רבי צבי זאב** (נפטר ביום א' אייר שנת תר"ס, לאחרונה נמצאה מצבתו בביה"ח בכפר סיסטעניץ הסמוכה לסטראפקוב, ועליה חרות: "יפ"י האלקי הישיש החי מוה"ר **צבי זאב** אב"ד בהרב מוה"ר **אליעזר פישל** בעניני' מדרש לפירושי פ"י אייר שנת תר"ס לפ"ק תעב"ה"); בתו הרה"בית **פעשא** ביוז"ר אשת הגה"ק רבי **עזריאל גרין אב"ד** מאסט ומונקאטש - בעל 'נחלת עזריאל', מתלמידיו הרבי מלובלין⁵.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

1. יתכן ששם מוצאיתו היה "געוויק", כפי שנקרא שם משפחת בנו הג"ר משה מיכל אב"ד ביאלא (לפי מחקר יחוסו של משפחת זופניק, בעריכת הרב דוב בערש וועבער של"ט"א).
2. כפי שכתב עליו שער יחזקאל: "מילדי ק"ק סטריזוב זי"ע".
3. לא ידוע אם היה מכין מצד אביו או מצד אמו, וכמו ש' עדיין לא נתברר הכוונה, ואין תוכנו ששני גדולי ישראל בשם הג"ר יצחק היו בתקופה אחת, אחד בפתאם ואחד בקראקא (ש שרוצים לשער שהתואר 'הויכער רבי אצקע' מתאים עם התואר 'גרונסער רבי אצקע', ואז יתכן אולי שהכוונה על הג"ר יצחק הגדול מפתא ד"ע, אבל הוא לא היה אב"ד קראקא), ועב"י.
4. אדרבה, הדעה הרווחת היא, שרבינו היה מהמתנגדים לדרך החסידות, אולם המו"ל מהדור"ח של ספר 'עולם אחד' הג"ל מיד ומאיר: "שמעתי מפ"ק של **כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מבעלזא** שלכאורה אין זה מן הנוהג, כי העיר את תשומת לבי הדיען המופלג הרב **אהרן אהרן אהרן** שליט"א שרבינו אף מביא בפסוק **"פשת אליעזר"** (מאמר ז) מדברי הרה"ק המגיד ממעריש ד"ע, בה"ל: "עוד אודיע את מה שמצאתי ראיתי בספר 'ליקוטי אמרים' להרב הגאון משה דוב ממעריש"...
5. ידועה מלחמתם של חכמי הקלון דבראד וחשדותם כלפי דברים חדשים, בהם הדפסת והפצת ספרי קבלה וחסידות. ולכן ההדפסה היתה בפיזוק הדוק מפרס, ואף מחבר בהסכמת הארז"ל מהר"ם קריסנאפאלער זי"ע: **"כבר נתחנך דיהם מזה ומהו על החיבור הנ"ל הרבנים הגדולים המופלגים חכמי קבלה דקליו דפה"**.
6. הספר נמצא עכשיו בבלבי עריכה מתקדמים, בעריכה חדשה מהדורת ומפארת ע"י הרב **יח"ר צבי עקשטיין** שליט"א מלונדון (לתרומות והוצאות נא לפנות לדוא"ר: izeckstein@gmail.com).
7. שני ספרים אלו: **"עולם אחד"** ו**"עולם הפוך"** נדפסו לאחרונה במהדור"ח מפארת בברך אחד ע"י הג"ל (ירושלים תשע"ו).
8. נדפס מחדש ע"י הרב **אברהם יעקב בומאנץ** שליט"א (-ה' תשס"ו).
9. כשנתאלמנה מרבי עזריאל שנטפר ממונקאטש ביום י' אייר שנת תר"א, נשאנה להנה"ח רבי **חיים יוסף גאטלייב** אב"ד סטראפקוב, וילדה נתגלו אצל הרב מסטראפקוב. ואמנם לא ארכו ימיהם ביחד ואחר לעד ה' או י' שנים, ונפטרה הרבנית פעשא כשהיתה בת י"ג שנה, ועל ירשום פטירתה בסטראפקוב נרשם: "נפטל גרין ממונקאטש, ונפטרה בת י"ג שנה ביום מא' 6 שנת 1856" (שחזר ביום א' אייר תרס"ח) מצבתה נשתמר אמנם מנחק בור החירות שלה (ראה 'יחזקאל' 187 מאת הרב **נפתלי אהרן וקשטיין** שליט"א).

מאת: הרה"ח ר' **ישראל יעקב פארבר** שליט"א על הסיוע הרב ותש"ח להרה"ח ר' **ישראל יעקב פארבר** שליט"א על הסיוע הרב

עלֵי הדרָה

מסכת זבחים

בדין אין מביאין קדשים לבית הפסול – והאם אומרים "מזמור לתודה" בערב יום כיפור

במשנה (ע"ה): "אשם שנתערב בשלמים, רבי שמעון אומר, שיהם ישחטו בצפון ויאכלו כחמור שבהן, אמרו לו, אין מביאין קדשים לבית הפסול". וברש"י: "כחמור שבהן – לזכר כהונה ובעודה וליום ולילה, כדן אשם, ובעל השלמים יצא ידי שלמים, שהרי כל אחד יקרב למי שהוא. לבית הפסול – שממעט בזמן אכילת שלמים ומביא לידי נותר, אלא ידעו וימכרו".
מבאר בדברי רש"י, שטעם האיסור שאין מביאין קדשים לבית הפסול הוא משום גרמת נותר, כי כשיצטרכו לנהוג כחומרת קרבן אשם, לאכול השלמים יום ולילה, הרי מתמעט זמן אכילתו, כי זמן אכילת שלמים הוא שני ימים ולילה אחד, ונמצא שתתבטל מצות אכילתם, וגם יש לחשוש שיבא לידי נותר, אחרי שלא יספיקו לאכול את כל הקרבן במעט זמן שהוקצב אחרי שהתערב עם האשם, ויעברו הבעלים בלאו של "ולא תותריו ממנו עד בוקר" (ויקרא כב. ל).
אולם מדברי רש"י במקומות אחרים נראה סברה אחרת בדיון זה, באופן שהחשש אינו בגין פסילת מבשר הכשר, אלא מחשש שירפת בשך קרבן שעדנו כשר. כך פירש"י במס' פסחים (פס. ד"ה דקא) בטעם הדבר שאין להקריב קרבן פסח שיש בו ספק שלמים: "דקא ממעט באכילה דשלמים – בזמן אכילתו, שאוכל את כולם ליום ולילה ושוורף את הנותר, ואם שלמים הוא עדיין אינו נותר, ונמצא שוורף קדשים כשרים" (וכן פירש שם דף צח: לענין פסח שנתערב בזבחים). וכן כתב במס' מנחות (קה: ד"ה דקא) על דברי הגמרא: "גבי שלמים דקא ממעט באכילה דהוה להו קדשים לבית הפסול": "דשמא שלמים הן חזן אכילתו שני ימים ולילה אחד, וכיון דאשם אינו טאכל אלא ליום ולילה והנותר שוורף, נמצא מביאין קדשים לבית הפסול שלא כדון". וכן הוה ברש"י כת"י מעוטס מנחות (פב:): "משום דקא ממעט באכילה דשלמים, דאין יכול לאוכלה לא אחת אלא ליום ולילה, והנותר שוורף, דשמא תודה היא, ואיכא למימא לאו תודה היא, אלא ששלמים שטאכלים לשני ימים ולילה אחד ושלא כדון שרפן, ואייתו קדשים לבית הפסול" (וכ"כ בפירושו רבינו גרשום שם).

והנה יתכן שאמנם יש סתירה בדברי רש"י, ובמקומות שכתב שעיקר החשש הוא מחמת שריפתן קודם הזמן, חזר בו ממה שכתב החשש שיבוא לידי נותר ותתבטל מצות אכילתו, כי אפשר שחשש זה חשש קלוש הוא, כי אם כן גם בקרבנות הטאכלים ליום אחד בלבד, היה ראוי לתקן שיהיו נזהרים בריבוי זמן אכילתו, כגון שיהיו וזהירים להקריבם מיד בבוקר, בכדי שיהיה יותר זמן לאכילתו, ולא מצינו שום הודיות בכך, ומדוע בקרבנות שטאכלים לשני ימים, הקפידו על כך שלא ימעטו את זמן אכילתו, ולכן העלה רש"י חשש אחר, והוא, ששמא ינהגו בו מנהג נותר – לשרפן קודם זמן. מאידך יש לומר, שבנצטעם אין כאן מחלוקת וסתירה בדברי רש"י, ושתי הסברות נכונות הן, ואין מביאין קדשים לבית הפסול בגלל שני החששות, הן מפאת גרמת מעוטס האכילה, ויבוא הקרבן ביום נותר, והן מפאת שיתנהגו בקרבן דין נותר בעוד שעדיין לא היה נותר, אלא שמחמת הספק החמירו לנהוג בו דין נותר, וישרפו את בשך הקרבן אחרי יום ולילה, ובסוגיין כתב רש"י החשש של מעוטס זמן אכילה, ובמקומות אחרים כתב החשש מפאת שריפתן קודם זמן, וכ"כ בספר 'מקדש דוד' (קדשים סי' ד אות ח), שרש"י שהעלה במקומות אחרים חשש זה, אינו שולל הטעם של עצם מעוטס זמן אכילתו, אלא, שהעלה חשש זה בגלל שחשש זה חמור יותר, כי יש בשריפת קדשים חשש איסור תורה בקום ועשה (עי' מנחת חינוך מצוה קמב).

והנה, ידוע אף דאיתא בגמ' (פסחים יג): שאין להביא קרבן תודה בערב פסח משום שאין מביאין קדשים לבית הפסול, שממעט את זמן האכילה של לחמי התודה שסח חמץ, ומהאי טעמא כתב הרמ"א (א"ח סי' טא ס"ט) שאין לומר מזמור לתודה בערב פסח, כיון שאינו זמן הקרבת קרבן, וכן כתב שאין אומרים אותו בערב יום כיפור, והוה גם מטעם ה"ל, שממעטים זמן אכילתו – מחמת יוה"כ, ובימנא אברהם (שם סק"א) מביא בשם 'כנסת הגדולה' שיש נוהגין לאומר בערב יוה"כ 'ובסדר טרויש' (עמ' 4) לרבינו מנחם מ"ר יוסף איתא בזה"ל: "מזמור לתודה – נהגו שלא לאמרם בימי פסח, לפי שאין מקריבין תודה בהן בזמן שביהמ"ק קיים, מפני החמץ שבה, גם לא בערב פסח שלא למעט זמן אכילתו שהוא לילה ויום. והקשו לו אנשים, להניחו מטעם זה עד יוה"כ, ונראה דלא דמי, דהתם בפסח אין לו זמן אכילה אלא עד ד' שעות מדרבנן, ועד חצות אבראיתא, אבל גבי יוה"כ יש לו זמן אכילה כל היום כולו, והקדשים עיקר מצותו ביום".
וכן יש להעיר בעיקר הדבר שלא מצינו בחז"ל שיש להמנע מלהקריב שום קרבן בערב יוה"כ, בגלל שמביא קדשים לבית הפסול, כי ממעט זמן אכילתו, שהרי קרבן טאכל ליום ולילה – ממעט זמן אכילתו בלילה, וקרבן טאכל ליום ימים ולילה אחד – הרי ממעט זמן אכילתו ביום ולילה, שהרי ביוה"כ אסור לאכול (עי' שו"ת 'בנין ציון' החדשות סי' טז; שו"ת 'אבני נזר' א"ח סי' טנט).
והנה אם נימא שעיקר הדין של אין מביאין קדשים לבית הפסול הוא משום מעוטס זמן אכילה – כפירש"י בסוגייתו, אכן הערה זו נכונה, מדוע לא היו נזהרים מלהקריב בערב יום הכיפורים שום קרבן, הלא בזה גזרם קיצור זמן אכילת הקרבן, ויש חשש שיבא לידי נותר. אכן, אם עיקר החשש הוא משום שריפת קדשים, ואין הטעם מפאת מעוטס זמן אכילה, הרי בערב יום כיפור אין חשש שיבואו לשרפו קודם שנעשה נותר, שהרי עד יום כיפור עדיין יכולים לאכול, ובהגיע יום הכיפורים יצטרכו להמנע מלאכול מחמת התענית, אכן לא ישרפו הנותר עד אחרי יום הכיפורים, ויהיה אז בודאי נותר, ונמצא שאין כאן שום חשש של הבאת קדשים לבית הפסול, ובהו יבן שפיר מנהגם של אלו האומרים מזמור לתודה בערב יוה"כ, שהרי לאור הסברה האמורה, לא היה שום חשש בדבר להמנע מלהקריב קרבן תודה בערב יוה"כ, שהרי לא ישרפו את לחמי תודה, טרם שיהיו נותר ממש, וד"ק.

עלֵי אורח

האיסור לזנות או להקליט דברי הזולת בלי רשות, וכיוצא בכך

שאלה: האם מדאנא מותר להאזין מאחורי קו הסלמן מה שאחד מדבר עם חבירו, וכן אי מותר להסתכל בלי רשות בכיס או בתיק של הזולת, או במחשב של חבירו וכדו', האם כל אלו הוה בכלל חרם דרבינו גרשום שלא לקרוא במכתב של חבירו (מובא בבאר הגולה יו"ד סי' סד. ועי' בתשרי מר"ם מוטנבורג סי' תתרכב).

תשובה: אסור. דהנה, הטעם שאסור לקרוא מכתב של חבירו, כתבו הפוסקים, משום דמאי דעלך סני לחברך לא תעביד, דכתב "ואהבת לרעך כמוך" (עי' בתשרי חקקי לב סי' מט), ויש שכתבו הטעם שיש איסור לבקש ולחפש במסתריו של חבירו, ומה לא לי תלך רכיל לאחרים או לעצמך (עי' בתשרי הלכות קטנות ח"א סי' רעו). ויש שכתבו דהוי חשש גזל במסתכל במכתב של חבירו, דהוה כשואל של דעת, שהוא גזלן (עי' תשרי תורת חיים הקדמון ח"ג סי' מז. ועי' בתשרי בית דוד יו"ד סי' קט – שאפילו ראה בשוגג וקרא מכתב של חבירו צריך כפרה).

וכתב הפלא יועץ (עוד סוד) בזה"ל: "... וכמה מהגנות והדפוי ואיסורא מגיע על אותם המחטטים ומחפשים לידע סוד אחר על ידי שמיעה אחרי הכותל או גניבות דעת או פתיחת איגרות, וידוע חרם דרבינו גרשום מאור הגולה זלה"ה. וכבר כתב בתשובות 'הלכות קטנות' (ח"א סי' רעו) שהמחטט לידע סוד אחר, עובר על לא תלך רכיל בעמך' (ויקרא יט. טו), דמה לו אם מגלה סוד חבירו לאור כל מנלה לעצמו, וגם מזה נפיק חרובא ושנאה וקטטה, ואש להבת המחלוקת עולה לאין מרפא. לכן שומר נפשו ירחק מכל אלה, כי תועבת ה' כל עושה אלה ואשרי תמימי דרך", עכ"ל.

ואמנם מהאי טעמא כשמדבר עם חבירו אסור לו להקליט הדברים בלי רשות, חוץ מדברי תורה וכדומה. וכמה מחלוקות כבר יצא מזה שאחד הקליט את זולתו בלי רשות, וכל הלשון הרע והכרילות, רח"ל, נשארו והונעחו לדורות.

ואפילו אדם ששואל לרב שאלה בהלכה, והרב משיב לו, אסור לו להקליט בלי רשות, כי שמא יהיה זאת תוראת ששע ואין לפרסמה, שהרי שכח מאד לפעמים שהרב מקיל משום איהו צורך בשבילו, לפי חמקום והומן והאדם, ואין לפרסם ההוראה בלי רשות.

נפלה טיפת חלב קר על גבי סיר קר של בשר

שאלה: שכיח שטיפות חלב קר נוטפות על קדירה של בשר מבחוץ, כגון כששתיתן היו במקרה, האם יש איהו חשש שנאסר הסיר בשרי, משום שמא היו טיפות החלב על גבי המכסה הבשרי במשך כ"ז שעות, שאז נעשה כבש – שאסור.

תשובה: יש להקל, ודי בבטיפה במים צוננים. דהנה, יש מחלוקת אי מאירין כבישה בכלי מתכות, דהיינו אי שיער שבעליו או יפלטו עי"י כבישה, ואכן קיייל להחמיר (עי' טו"ז יו"ד סי' קה סק"א ובמש"ב סק"א), וכן פסק במשניי בסי תנא ס"ק קד). וכ"ש בכלי פלסטיק – שיש להחמיר. אך כיון דכאן הוי רק ספק אם היה החלב מתי-לעת, שזה שיעור כבישה, וספק כבשו בכל איסורין – אסור, לבד באיסור בשר וזהו החלוקה לקולא, כי מן התורה אסור רק דרך כבישה (עי' רמ"א יו"ד סי' קה ס"א), ועי"ש בחו"י"ד (מבוא שם בפ"ת סק"ד) דמ"מ אסור לבשל אם נפל בשר תוך חלב כששניהם קר ויש ספק אם היה שיעור כבישה, וא"כ לכאן יאה אסור לבשל הסיר הבשרי, כיון דיש ספק אולי היו טיפות החלב שם מעלי' ונבלע, ויש לזון האם היה ששים בסיר נגד הטיפה.

אך נראה להקל דשני ששטן את טיפות החלב במים קרים, ע"פי דס"ל להפוסקים דבמעט משקה אינו נעשה כבש (עי' ס"ג הלכות בשר וחלב פ"א סי' יא והערת – דמוכחי כמבא מקומות שקצת לחות לא שייך לאסור משום כבש). לכן בשאלתנו, אפילו אם היו טיפות החלב מעלי' על הסיר בשרי מבחוץ, לא נאסר הסיר, ודי לשוטפו במים קרים.

ברם פשוט שכדאי שלא תהיינה שאלות כאלו, יש להיזהר לשים במקרה את החלב, וכן מוצרי חלב, שיהיו מכוסים היטב שלא יוכל לנטוף לתוך סיר בשרי, לו להיפך, שלא ינטף ממרק בשרי וכדו' לתוך סיר חלב, ונכון לייחד במקרה מקום מיוחד לבשר ולחלב.

עוד בענין פדיון הבן בכסף שקיבל מהכהן במתנה על מנת להחזיר

כתבתי בגיליון הקודם, שאם הכהן נותן סכף לאחד שאין לו סכף, במתנה על מנת להחזיר, והלה פדה את הבן בכסף זה, לא יצא ידיו חובה ואין ח"פ פדיו, לפי שהכהן לא קיבל כלום. והעיר חכם אחד דכתב הרמ"א (א"ח סי' ס"ט) שאם נשנתה לאחד מתנה על מנת להחזיר לה לאחר שלוש ימים, כדי לקדשה בה תוך ל' יום, ונתן לה תוך ל' לקידושין, הוי מקודשת, ע"כ. אלאמא א"צ"י שמחזיר הבעל להאשה מה שקיבל ממנה הוי כנתן לה ומקודשת. ברם אין זו קושיא, דהתם האשה נתנה לו סכף במתנה ע"י שחיזיר לה לאחר ל' יום, נמצא שבתוך ל' יום שייך הכסף להבעל ואין להאשה שום בעלות על הכסף, וא"כ הבעל נותן לה הכסף תוך ל' יום – ששייך לו הכסף, האשה יש לה תנאה עד ל' יום, א"כ קבלה תנאה שיש לה סכף עד ל' יום, שהכסף שייך לו, ושפיר מקודשת, אבל בניד"ד אם הכהן נתן ה' סלעים במתנה ע"י"מ להחזיר והחזיר לשם פדיון חשן פדה, שהרי הכהן לא קיבל כלום, דהכסף שייך לו כשמחזיר להכהן, דדוק היטב.

עלֵי ספר

חיים שיש בהם... על הש"ס – כרך עשירי מסדרת ספרי חיים שיש בהם, והוא על מסכתות ברכות – שבת – יעריבני – פסחים – ספר רב הכמות ורב האיות, ובו מאמרים נבחרים ושלו רעיונות, דרושים ופולפולים קצרים, עובדות וסיפורי מוסר-השכל, שנסדרו דבר דבור על אפניו, על סדר דפי הש"ס, להחליב נפש הלומד, ולפתוח לבו בשמחת התורה. בסופו מפתח כללי – תמצית כל מאמר ומאמר; מפתח אישים – שמות גדולי ישראל המופיעים בספר. נקצבו ומערכו להפליא ויצאו לאור ברב פאר והדר ע"י הרב יצחק שרגא גראס שליט"א. ברוקלין תשפ"ה (תתנע עמו).

ניצוצי חמ"ה – "ירמוזים יקרים ופרפראות, בדרך נוסטריקון וגיימטריאות; גם קצת פירושים וביאורים, משמחי לב ועינים מאירים; על פרשיות התורה מיוסדים, ועל נ"ז שבת קודש ומועדים; אשר שרטט ורשם לעצמו עלי גליון, מה שהעלה תוך לימוד הגה ורעיון" הרב החסיד מוה"ר משה חנוך הענין גרינפעלד ז"ל משובי"ם ונאמן בית צדקית בית באבוב. נערך בטוב טעם ויצא לאור ברב פאר והדר על ידי בנו הרב שלום יוסף גרינפעלד שליט"א, טאראנטא תשפ"ה (קצו עמו).

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שנדבו הוצאת הגליון לזיכוי רבבותי מאחב"י

הרה"ח ר' משה יצחק וואלדמאן שליט"א לרגל שמחת נישואי הבן החתן היקר כמר יחשע נ"ו ע"ג תח" – בת מחו' הרה"ח ר' משה גרוסמאן שליט"א למזל טוב ורוב נחת דקדושה	הרה"ח ר' אלי מאנדל שליט"א לרגל שמחת נישואי הבן החתן היקר כמר יוסף ארי"ה נ"ו ע"ג תח"י למזל טוב ורוב נחת דקדושה	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת שרה ב"ר אשר ע"ה נלב"ע ביום י"ג כסלו תשע"ה תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הונצחה על ידי בנה הרה"ח ר' אליעזר נחום אדאלף שליט"א	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת סרלה ב"ר מאיר דוב ע"ה אשת הרח"ח רבי ישראל מרדכי סימון ע"ה נלב"ע ביום י"ב כסלו תשע"ג תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הונצחה על ידי בנה הרה"ח ר' אליעזר נחום אדאלף שליט"א	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת גיטל ע"ה ב"ר עזריאל הערצקא ז"ל נלב"ע ביום י"ד כסלו תש"ס תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הונצחה על ידי בנה הרח"ח ר' משה יוסף ליסער שליט"א	לעילוי נשמת האשה החשובה מרת גיטל ע"ה ב"ר עזריאל הערצקא ז"ל נלב"ע ביום י"ד כסלו תש"ס תהא נשמתה צרורה בצרור החיים הונצחה על ידי בנה הרח"ח ר' משה יוסף ליסער שליט"א
--	--	--	---	--	--